

10-puntenplan

'Verbetering
Zwemvaardigheid'

Leeswijzer

In hoofdstuk 1 leest u welke onderzoeken en stimuleringsregelingen vooraf zijn gegaan aan het 10-puntenplan. Wat was de aanleiding om zwemvaardigheid weer een nieuwe stimulans te geven?

In hoofdstuk 2 lichten we vervolgens de opzet en de inhoud van het 10-puntenplan toe.

In hoofdstuk 3 diepen we de probleemstelling uit, zowel met kwalitatieve als kwantitatieve informatie, zodat we een actueel beeld van zwemvaardigheid in Nederland kunnen schetsen.

In hoofdstuk 4 benoemen we de belangrijkste stakeholders. We beschrijven hun rol en de betekenis die zij voor zwemvaardigheid kunnen hebben.

In hoofdstuk 5 komen de argumenten en de middelen aan bod, waarmee we een verandering willen bewerkstelligen.

In hoofdstuk 6 leidt dit tot een productenoverzicht van het 10-puntenplan.

In hoofdstuk 7 is de beslisboom opgenomen.

In hoofdstuk 8, tenslotte, eindigen we met een samenvatting van de belangrijkste bevindingen en conclusies uit het 10-puntenplan. Op www.nederlandzwemt.nl wordt alle informatie uit deze toolkit toegelicht en uitgediept. Hier vindt u ook alle bronnen waarnaar in deze uitgave verwezen wordt.

Leeswijzer 2

Voorwoord 5

Nederland zwemt. Of niet?

1 Een duidelijk signaal 6

Voorafgaande onderzoeken en regelingen

2 Tot tien tellen voor zwemvaardigheid 8

VSG en het 10-puntenplan

3 Geen aannames, maar feiten 10

Probleemstelling en achtergronden

4 We hebben elkaar nodig 18

Betrokken partijen en hun verantwoordelijkheden

5 Zwemmen in beweging 28

Argumenten en instrumenten voor verandering

6 Klaar voor gebruik 32

Overzicht van resultaten

7 Lokale situatie in beeld 34

Beslisboom

8 Hoe nu verder? 36

Samenvatting en conclusies

Inhoud

Nederland zwemt. Of niet?

Nederland en water zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. De Hollandse traditie schrijft voor dat we van jongs af aan vertrouwd raken met het water en dat we ons erin kunnen redden. Maar is die traditie wel zo vanzelfsprekend? Is het beeld niet achterhaald? Is het waar dat heel Nederland zwemt of is de wens de vader van de gedachte?

De prachtige zomer van 2009 had wat dat betreft een donkere schaduwzijde. De reddingsbrigade moest vaker dan ooit uitrukken om mensen te hulp te schieten. Wederom waren er trieste verdrinkingsgevallen te betreuren. Het leidde tot kamervragen en alarmerende krantenkoppen, die het onderwerp van zwemvaardigheid weer bovenaan de agenda plaatsten. In het licht van die actualiteit is deze toolkit van grote waarde.

Vereniging Sport en Gemeenten verzamelde hierin relevante hulpmiddelen, praktijkvoorbeelden en onderzoeksresultaten die kunnen bijdragen aan een beter inzicht in de zwemvaardigheid onder kinderen. Al vanaf 1996 is er onderzoek gedaan en zijn er goede aanbevelingen geformuleerd. Tot op heden is er met veel van die belangwekkende inzichten te weinig ondernomen. Wanneer ouders, zwembaden*, scholen, gemeenten en verenigingen nu met elkaar een stevig vangnet vormen, valt er geen kind meer door de mazen van het net. Laten we daarom met deze toolkit ons voordeel doen. Laten we onze waterrijke traditie voor iedereen terugbrengen van een sprookje naar de realiteit.

Paul Coppes
Directeur Vereniging Sport en Gemeenten

1

In de jaren '90 groeide de aandacht voor zwemvaardigheid. De eerste signalen dat een aantal kinderen structureel buiten de boot viel, werden door onderzoek gestaafd. In Nederland verlaten veruit de meeste kinderen de basisschool met een zwemdiploma op zak, maar een hardnekkige minderheid bleek zwemvaardig noch zwemveilig. Daarna werden projecten en regelingen in gang gezet om juist die specifieke risicogroepen te bereiken. Hieronder geven we kort de achtergrond weer, waartegen het 10-puntenplan tot stand kwam.

1996

Het eerste landelijke onderzoek naar zwemvaardigheid van kinderen is uitgevoerd door Bart Crum. Hij concludeerde dat 93% van de kinderen bij het verlaten van de basisschool in het bezit was van een zwemvaardigheidsbewijs. De percentages toonden echter flinke verschillen per leeftijdsgroep en per regio. Zo had aan het eind van groep 3 gemiddeld slechts 67% een zwemvaardigheidsbewijs, tegenover 87% van de kinderen aan het eind van groep 5. In regio's met veel allochtone kinderen lagen de percentages nog beduidend lager.

2002 - 2005

Het goed onderbouwde en nogal treurige beeld van zwemvaardigheid uit de Crum-rapporten, leidde tot een nieuw projectplan om de schoolzwemprogramma's te optimaliseren. Op initiatief van de Stichting ter Bevordering van het Baden en Zwemwezen in Nederland werd in december 2000 het startsein gegeven voor een meerjarig project, waarin de effectiviteit van verschillende vangnetmodellen werd onderzocht. In datzelfde jaar werd de Stimuleringsregeling Zwemvaardigheid 2002-2005 in het leven geroepen, een dekkend plan om ervoor te zorgen dat alle kinderen de basisschool verlaten met een zwemdiploma op zak.

Deze stimuleringsregeling was gericht op de 35 gemeenten met het hoogste percentage basisschoolverlaters zonder zwemvaardigheidsbewijs. Zij ontvingen een rijksbijdrage voor de ontwikkeling van aanvullende activiteiten (voorlichting, vangnetten, registratie) om de zwemvaardigheid van de jeugd te vergroten. Deze stimuleringsregeling is in 2005 stopgezet, onder andere omdat haar meerwaarde niet hard te bewijzen bleek.

2006 - 2009

Hoe zinvol bovenstaande onderzoeken ook waren, hun uitkomsten leidden niet tot nieuw beleid. Daarom ontwikkelde Vereniging Sport en Gemeenten (VSG), in opdracht van het Ministerie van OCW, in 2006 het 10-puntenplan 'Verbetering Zwemvaardigheid'. Dit plan is bedoeld om 'de verworven inzichten over de beste wijzen waarop de zwemvaardigheid bij de kinderen kan worden verhoogd, te verspreiden.' Deze toolkit is het concrete resultaat van de projectinspanningen. Hij verwijst in alles naar de website www.nederlandzwemt.nl, waar gemeenten, onderwijs en zwemlesaanbieders alle informatie en hulpmiddelen kunnen vinden die hen ondersteunen in het ontwikkelen van een doelgericht zwemvaardigheidsbeleid.

Een duidelijk signaal

Voorafgaande onderzoeken en regelingen

Tot tien tellen voor zwemvaardigheid

De rol van VSG

VSG heeft bij de organisatie en uitvoering van het 10-puntenplan een veelzijdige rol:

- Zij verspreidt goede methodieken voor het aanleren van zwemvaardigheid (algemeen en specifieke doelgroepen) en voor de organisatie van zwemvaardigheid (school-zwemmen, zwemvangnetten, zwemmen als naschoolse activiteit).
- Zij voert pilots uit als de ontwikkeling van nieuwe methodieken gewenst is.
- Zij onderzoekt de beste wijze van registratie en organisatie van de zwemvaardigheid, waarbij ook met betrokken partijen de mogelijkheden voor inbedding in de jeugdgezondheidszorg en voor landelijke monitoring worden besproken.
- Zij stimuleert voorlichting op lokaal niveau, met name aan allochtone ouders, waarbij wederom de samenwerking met de VNG en GGD-NL wordt gezocht.
- Zij richt een helpdesk in die tijdelijk (2006-2009) en op aflopende basis wordt gesubsidieerd.

VSG en het 10-puntenplan

2

Het 10-puntenplan, de basis voor www.nederlandzwemt.nl, volgde verschillende sporen om de kennis over zwemvaardigheid op een effectieve manier te verspreiden. Het was gericht op het lokaliseren van niet-zwemveilige kinderen en op de verschillende mogelijkheden om hen zwemveilig te krijgen vóór het verlaten van de basisschool. Die doelstelling vraagt om onderbouwde, direct toepasbare handreikingen, waarmee gemeenten snel kunnen inspelen op hun lokale situatie. De volgende tien punten werden van 2006 tot 2009 uitgewerkt:

1. Analyse van de verschillende, lokaal ontwikkelde, methodieken om de zwemvaardigheid te verbeteren. Welke aanpak is in welke situatie de beste?
2. Analyse van een enquête onder de 35 deelnemende gemeenten van de Stimuleringsregeling Zwemvaardigheid (2002-2005). Bestaan er nog zogenaamde 'witte vlekken' (geografisch), en zo ja, hoe kunnen we die in kaart brengen en aanpakken?
3. Inventarisatie van lokaal ontwikkelde voorlichtingsmaterialen en -methoden en die vervolgens geschikt maken voor algemeen gebruik.
4. Onderzoek naar de meest effectieve aanpak van (school)zwemlessen, geoordeeld naar groepsgrootte. Hoe kunnen we de juiste middelen inzetten voor de juiste doelgroepen?
5. Sociaal-agogisch onderzoek naar de beweegredenen van ouders voor het al dan niet aanbieden van zweminstructie aan hun kinderen. Hoe kunnen we individuen en groepen ondersteunen in hun sociale en culturele ontplooiing op dit gebied?
6. De opzet van een pilot om te onderzoeken of een jaarlijks, landelijk meetmoment zwemvaardigheid onder basisschoolleerlingen wenselijk en haalbaar is. Wat is de beste aanpak en hoe registreren wij zwemvaardigheid op een centrale en uniforme wijze?
7. De opzet van een pilot om te onderzoeken of en hoe (school)zwemlessen integraal onderdeel kunnen uitmaken van de Brede School-ontwikkeling, naschoolse opvang door sport en/of de BOS-driehoek.
8. Onderzoek naar de behoefte aan regelmatige uitwisseling van ervaringen van zweminstructeurs, scholen en gemeenten en de eventuele opzet en verankering daarvan in bestaande overleg- en communicatiestructuren.
9. Inrichting van een (tijdelijke) landelijke helpdesk.
10. Ontwikkeling van een toolkit zwemvaardigheid.

In de navolgende hoofdstukken worden de resultaten van het 10-puntenplan op hoofdlijnen weergegeven. Daarbij houden wij een thematische indeling aan, aangezien veel van de bovenstaande onderwerpen onderlinge afhankelijkheden en overlappingen kennen. Voor detailinformatie en ontwikkelde producten fungeert www.nederlandzwemt.nl als centrale verzamelplaats.

Geen aannames, maar feiten

Probleemstelling en achtergronden

3

Meedoen

In de discussie over het belang van zwemvaardigheid, voert het argument van veiligheid vaak de boventoon. Toch hebben we het in deze onderzoeken over meer dan alleen leren zwemmen. In ons land maakt water een essentieel onderdeel uit van de bewegingscultuur. Voor de motorische ontwikkeling van een kind is het belangrijk dat het daaraan kan deelnemen. In en onder water verkennen zij op een andere manier de grenzen van hun fysieke mogelijkheden. Die ervaring kunnen zij alleen opdoen als zij zich op een veilige en plezierige manier leren bewegen in het water. Het belang van zwemvaardigheid gaat dus vooral over meedoen, voor kinderen uit alle lagen van de bevolking.

'Kunnen alle kinderen meedoen?'

Onderzoek naar de maatschappelijke participatie van arme kinderen

Gerda Jehoel-Gijsbers, Sociaal en Cultureel Planbureau Den Haag, mei 2009

Het kabinet heeft zich voorgenomen om het aantal kinderen dat om financiële redenen niet participeert in sport, cultuur en andere vrijetijdsactiviteiten te halveren. Dit onderzoek fungeert als nulmeting. De onderzoekers hielden 2200 interviews met kinderen en hun ouders om een beeld te vormen van de maatschappelijke deelname van arme kinderen.

Wie zwemt niet?

In Nederland verlaat 95% van de autochtone kinderen de basisschool met een zwemdiploma op zak, maar slechts 35% van hen heeft het C-diploma. Van de allochtone kinderen verlaat 81% de basisschool met een zwemdiploma, van wie 31% het C-diploma heeft. Die groep kinderen zonder zwemdiploma lijkt misschien bescheiden, maar een analyse van de cijfers laat een ongelijke verdeling zien. Er zijn drie factoren die volgens Crum (2002) een negatieve invloed hebben op de zwemvaardigheid van kinderen: een niet-westerse achtergrond, een lage sociaal-economische positie en een stedelijke omgeving. Kinderen die met één of met een combinatie van die omstandigheden te maken hebben, blijken bovendien meer afhankelijk van schoolzwemmen. Op dat gebied is er de afgelopen jaren flink bezuinigd, waardoor juist de kwetsbare groepen kinderen getroffen zijn.

Zonder vangnet geen vooruitgang

Wanneer we kijken naar het diplomabezit, blijven allochtone kinderen nog steeds flink achter op hun autochtone klasgenoten. Zij worden later zwemvaardig en een relatief grote

groep volgt helemaal geen zwemlessen. Zo hadden in 2007 negen op de tien autochtone kinderen van 6-15 jaar een zwemdiploma, tegenover zeven van de tien leeftijdsgenoten met een Turkse, Marokkaanse, Surinaamse of Antilliaanse achtergrond. Van de laatste groep allochtone kinderen heeft 19% (nog) geen zwemles tegenover 3% van de autochtone kinderen.

De meest recente cijfers tonen wel een voorzichtige inhaal-slag. Daarbij is het effect van verschillende vangnetregelingen duidelijk zichtbaar. Waar in vangnetgemeenten de zwemvaardigheid onder allochtone kinderen tussen 2003 en 2007 toenam van 63% naar 77%, nam deze in niet-vangnetgemeenten af van 83% naar 75%. Deze cijfers laten zien dat het wegvallen van extra stimuleringsgelden (waarna vaak het afschaffen of afslanken van het schoolzwemmen volgde) een duidelijk waarneembaar, negatief gevolg heeft voor de zwemvaardigheid en zwemveiligheid van allochtone kinderen. Een belangrijke constatering die een heroverweging van de vangnetregelingen rechtvaardigt.

'Schoolzwemmen ter discussie'

Ester Wisse, W.J.H. Mulier Instituut i.o.v. VSG, februari 2009

Dit rapport bevat het verslag van het onderzoek naar de meerwaarde van schoolzwemmen en vangnetregelingen. In dit onderzoek zijn twee casestudies gedaan bij gemeenten (Den Bosch en Winterswijk) waar in de afgelopen jaren een verandering heeft plaatsgevonden in het aanbod van schoolzwemmen. Ook wordt er een vergelijking gemaakt tussen de zwemvaardigheid van kinderen in gemeenten met en zonder vangnetregelingen op het gebied van zwemvaardigheid.

NATUURLIJK

Belemmeringen

Het sociaal-agogisch onderzoek dat in het kader van het 10-puntenplan is uitgevoerd, geeft een goed inzicht in de factoren die een belemmering vormen voor de zwemvaardigheid van allochtone kinderen. Zoals gezegd tonen de resultaten aan dat kinderen van niet-westerse afkomst een beduidend lagere zwemvaardigheid hebben dan hun autochtone leeftijdsgenoten. Dit wordt deels verklaard door de minder gunstige economische en geografische leefomstandigheden waarin zij verkeren.

Ik wil wél...

Aan de intentie van de allochtone ouders zal het niet liggen. Zij zijn zich bewust van het belang van zwemvaardigheid voor hun kinderen en vinden zwemmen vaak ook een plezierige activiteit. Zij ervaren het echter niet als een verantwoordelijkheid die alleen op hun schouders ligt.

Zeker wanneer het huishoudinkomen niet toereikend is, verwachten deze ouders ondersteuning van de school en/of de gemeente.

Drempels

Dan zijn er ook nog praktische bezwaren die de drempel verhogen: een hoger kindertal per gezin, weinig vervoersmogelijkheden, een moeizame toegang tot de juiste informatie(kanalen), een geringe eigen zwemvaardigheid, een geringe zwemsocialisatie vanuit het land van herkomst, religieuze voorschriften die gemengd zwemmen verbieden en weinig sociale druk vanuit de omgeving. Met betere voorlichting, korte wachtlijsten, financiële ondersteuning en ook een gericht aanbod voor allochtone ouders (voorbeeldfunctie voor hun kinderen) kunnen we een groot deel van deze obstakels wegnemen. Ook kinderen met een andere etnische achtergrond willen meedoen in het zwembad. Met wat meer hulp moet dat kunnen.

'Vrouwen onder elkaar'

Best practice van zwembad De Sprenkelaar in Apeldoorn. Tijdens speciale vrouwenavonden is het zwembad in principe uitsluitend open voor vrouwen, of het nu gasten, zwembadmedewerkers of toezichthouders betreft. Een simpele formule die vooral bij allochtone vrouwen aanslaat en zowel drempelverlagend als enthousiasmerend werkt.

VEILIG

'Ik wil wel dat mijn kind leert zwemmen...'

Een onderzoek naar de factoren die de zwemvaardigheid beïnvloeden en de rol van allochtone ouders.
Ester Wisse, Agnes Elling en Remko van den Dool, W.J.H. Mulier Instituut i.o.v. VSG, januari 2009

Participatie

Het onderzoek van het Mulier Instituut legde niet alleen verschillen bloot naar land van herkomst, maar ook naar participatie in de Nederlandse samenleving. De zwemvaardigheid van niet-westerse allochtone kinderen is groter wanneer één of beide ouders meer structureel geïntegreerd zijn, dat wil zeggen betaald werk verrichten en/of op andere wijze betrokken zijn bij de samenleving (vrijwilligerswerk, cultuurparticipatie). Het kwalitatieve onderzoek toonde een minder eenduidige relatie tussen zwemvaardigheid en aspecten van culturele integratie, zoals taalvaardigheid, betrokkenheid bij school en etnische identificatie. Zo hebben Turkse gezinnen vaak minder contacten met autochtonen en praten ze minder goed Nederlands dan Marokkanen, maar zijn zij actiever betrokken bij de zwemvaardigheid en -veiligheid van hun kinderen.

Meten is weten

De onderzoeken die tot op heden zijn uitgevoerd, waren vaak kleinschalig en regionaal. Landelijk zijn er echter geen jaarlijkse kengetallen of statistieken. In het kader van het 10-puntenplan zijn de mogelijkheden onderzocht om met een landelijk meetmoment structureel de zwemvaardigheid van basisschoolkinderen in kaart te brengen. Daarnaast is ook bekeken hoe deze gegevens centraal geregistreerd kunnen worden. Aansluiting bij bestaande registratiesystemen (bijvoorbeeld bij Cito, de GGD, leerlingvolgsystemen van zwembaden of het Elektronisch Kinddossier) zou een logische stap zijn. Met die gegevens paraat, kunnen lokale beleidsmakers beslissingen nemen op basis van feiten in plaats van aannames.

Het betekent dat we onderkennen dat ouders, gemeenten en scholen de verantwoordelijkheid voor het behalen van deze basisgrens delen. De hele samenleving heeft er baat bij als kinderen zwemvaardig en -veilig zijn en daarin moeten alle betrokken partijen elkaar ondersteunen. Om dit te bereiken zou zwemvaardigheid kunnen worden opgenomen als eindterm van het bewegingsonderwijs op de basisschool, zoals ook al in Vlaanderen gebeurt.

Realiteit en beleving

Om te beoordelen of zo'n landelijke registratie levensvatbaar en uitvoerbaar is, hebben er verschillende onderzoeken plaatsgevonden naar de beleving rondom zwemvaardigheid. Daaruit bleek onder andere dat ouders en kinderen tevreden zijn over de zwemlessen, maar dat ze minder tevreden zijn over de communicatie vanuit de zwemlesaanbieder en het contact met de instructeur. Ook de visie van de drie grote stakeholders (onderwijs, gemeenten en zwemlesaanbieders) op het belang van zwemvaardigheid kwam aan bod. Iedereen is het erover eens dat het zeer wenselijk is dat kinderen met een zwemdiploma de basisschool verlaten, maar de verantwoordelijkheid daarvoor wordt in eerste instantie nog steeds aan de ouders toebedeeld. De vraag is of die houding bijdraagt aan de zwemvaardigheid en -veiligheid van Nederlandse kinderen. In het volgende hoofdstuk formuleren we hierop een antwoord.

'Borstkrabbel leren is leuk!'

Ester Wisse en Hans van den Berk, W.J.H. Mulier Instituut i.o.v. VSG, februari 2009

In dit rapport worden de uitkomsten beschreven van een onderzoek naar de beleving van de zwemlessen onder ouders en kinderen. Dit onderzoek in de gemeenten Eindhoven en Tilburg betrof de bevraging van zo'n 540 kinderen die in december 2008 afzwommen voor het A-, B- of C-diploma en hun ouders. Tevens is de beleving en visie van ouders en kinderen afgezet tegen de mening van verschillende zwemlesaanbieders.

'Wie zwemt er tegenwoordig?'

Remko van den Dool, Ester Wisse en Koen Breedveld, W.J.H. Mulier Instituut i.o.v. VSG, juni 2009

Hierin wordt een beschrijving gegeven van het actuele zwemgedrag van Nederlanders en hun houding ten aanzien van zwemmen. Het rapport bevat een verslag van de analyses van zwemgerelateerde items uit de Sportersmonitor 2008.

Conclusies

- Zwemvaardigheid behelst meer dan het behalen van een zwemdiploma. Het is een essentieel onderdeel van de ontplooiing van een kind en een voorwaarde voor een volwaardige deelname aan de (bewegings)cultuur die onze samenleving eigen is.
- 5% van de kinderen verlaat de basisschool zonder zwemdiploma. In deze groep herkennen we drie duidelijke risicofactoren: een allochtone afkomst, een slechte sociaal-economische positie en een verstedelijkte woonomgeving.
- Kinderen uit deze groepen zijn extra afhankelijk van schoolzwemmen. Waar de vangnetregelingen zijn weggefallen, zien we een duidelijk negatief verband met zwemvaardigheid onder allochtone kinderen.
- Ouders van allochtone kinderen zien wel degelijk het belang van zwemvaardigheid in, maar ervaren veel onduidelijkheden en belemmeringen waarin zij beter ondersteund zouden kunnen worden door gemeenten en scholen.
- Een landelijk meetmoment voor zwemvaardigheid, aansluitend op bestaande registratiesystemen, is een goed instrument om de fysieke en motorische ontwikkeling van kinderen te volgen en tijdig bij te sturen.

Sportieve afsluiting

Op vrijdag 15 februari 2008 werd in de gemeente Delft een sportieve ontmoeting georganiseerd, waaraan de schoolverlaters van acht basisscholen deelnamen. De dag vormde een kick-off voor de ontwikkeling van een leerling-volgsysteem voor bewegingsonderwijs dat aan de basis kan staan van een gezonde en sportieve leefstijl van de basisschoolleerlingen.

Deze pilot laat zien dat een sportieve afsluiting van de basisschoolperiode op deze wijze goed uitvoerbaar is en interessante resultaten kan opleveren voor de deelnemende scholen, de deelnemende leerlingen en niet in de laatste plaats voor de gemeente. Bij de realisatie van een compleet leerling- en onderwijsvolgsysteem zal de impact nog groter zijn, omdat de betrokken partijen (scholen, gemeenten, verenigingen) dan beter de fysieke en sportieve ontwikkeling van het kind kunnen volgen. Er kan dan ook eerder gericht actie ondernomen worden.

'Verslag van de pilot Sport & Bewegen'

J.J. van Weerden, E.M. Feldbrugge,
CITO i.o.v. VSG, februari 2008

FINISH

We hebben elkaar nodig

Betrokken partijen en hun verantwoordelijkheden

4

Gedeelde verantwoordelijkheid?

In Nederland geldt als uitgangspunt, dat in de eerste plaats de ouders verantwoordelijk zijn voor de zwemvaardigheid en -veiligheid van hun kinderen. Scholen en gemeenten dienen hen in deze taak te ondersteunen. In de praktijk blijkt echter dat niet alle ouders bij machte zijn om die verantwoordelijkheid te dragen. De meest effectieve aanpak is dan toch een gezamenlijke aanpak. Als alle betrokken partijen op een proactieve manier hun expertise en inspanningen op elkaar afstemmen, zal dit een gunstig effect hebben op de ontwikkeling van zwemvaardigheid. Deze toolkit mag dan ook worden gelezen als een dringend pleidooi voor een krachtige ketenaanpak, waarbij ook de beleidsterreinen welzijn, participatie, jeugd en gezondheid worden betrokken.

Spelers

Rondom kinderen en hun ouders spelen de volgende partijen een belangrijke rol:

- Rijksoverheid: stelt dat zwemvaardigheid een verantwoordelijkheid is van de ouders, maar voorziet de gemeenten wel van middelen om met lokaal beleid de juiste randvoorwaarden te ontwikkelen.
- Lokale overheid: gemeenten kunnen beleid ontwikkelen en middelen vrijmaken om o.a. schoolzwemmen te faciliteren, zwemvangnetten op te zetten voor kinderen en de jeugdgezondheidszorg in te schakelen voor registratie, voorlichting en verwijzing.
- Onderwijs: scholen vormen de meest directe toegang tot kinderen en kunnen het zwemaanbod inpassen in hun lesrooster.
- Zwembaden: fungeren als aanbieder en organisator van het zwemaanbod.

Lokaal beleid

Zwemvaardigheidsbeleid is lokaal beleid, waarin autonome partijen hun eigen keuzes maken en zich daarbij laten leiden door de lokale situatie. Deze toolkit dient als een verzamelpunt

van onderzoeksresultaten, best practices en adviezen. Afhankelijk van de uitgangssituatie, kunnen de betrokkenen daaruit een keuze maken. Wij nodigen alle partijen uit om creatief te zijn met de handreikingen die hierin worden gedaan. De beslisboom op pagina 34 kan daarbij helpen.

Sterke schakels

In de ideale situatie werken gemeente, scholen en zwembaden op een proactieve manier samen om vraag en aanbod bij elkaar te brengen. Effectief beleid steunt enerzijds op voldoende middelen en anderzijds op een goede uitvoering. Daartoe hebben al deze betrokkenen elkaar nodig, als onmisbare schakels van een sterke keten. Op de volgende pagina wordt dit krachtenveld schematisch weergegeven.

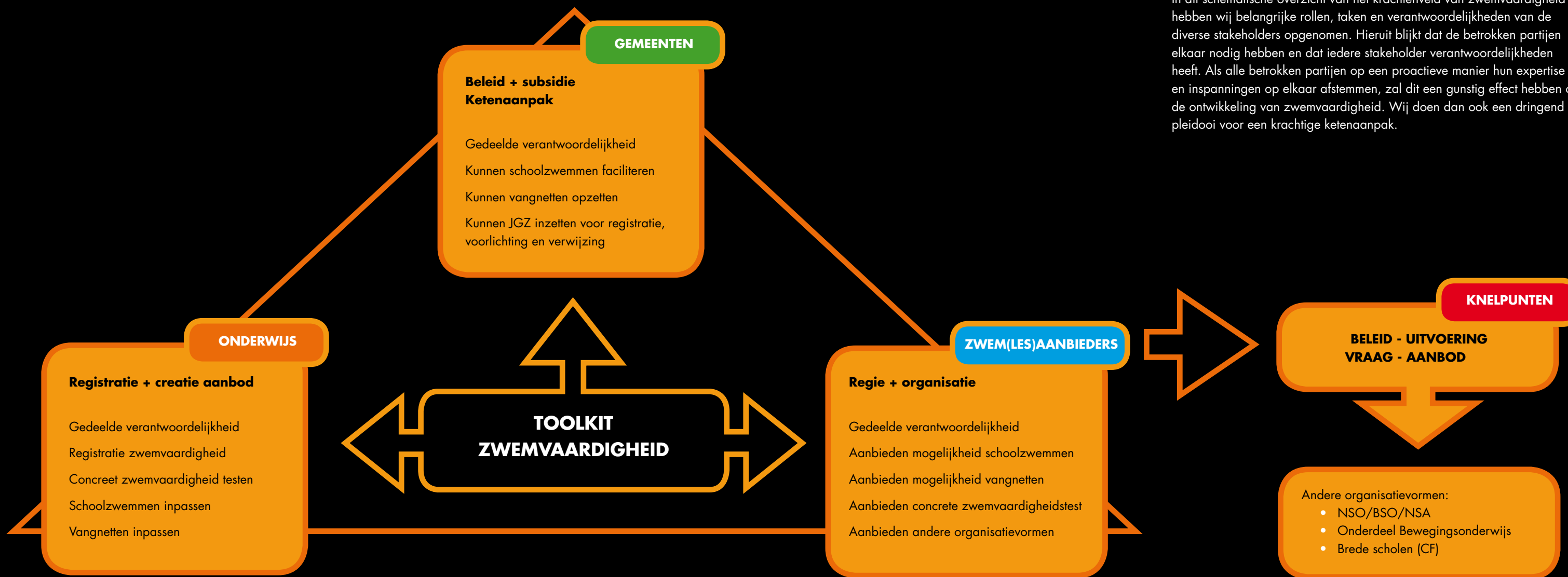
Zodra er echter knelpunten optreden in de samenwerking tussen deze autonome partijen, hapert de ontwikkeling van een effectief en gedragen zwemvaardigheidsbeleid. Men moet dan op zoek naar goede alternatieve oplossingen, met aanvullende spelers en samenwerkingsverbanden. Verschillende pilots uit het 10-puntenplan tonen aan dat er andere oplossingen zijn wanneer traditionele oplossingen als schoolzwemmen en vangnetten ontoereikend blijken.

RIJKSOVERHEID Stimulering zwemvaardigheid van kinderen is in de eerste plaats een verantwoordelijkheid van de ouders, daarbij ondersteund door gemeenten en scholen.

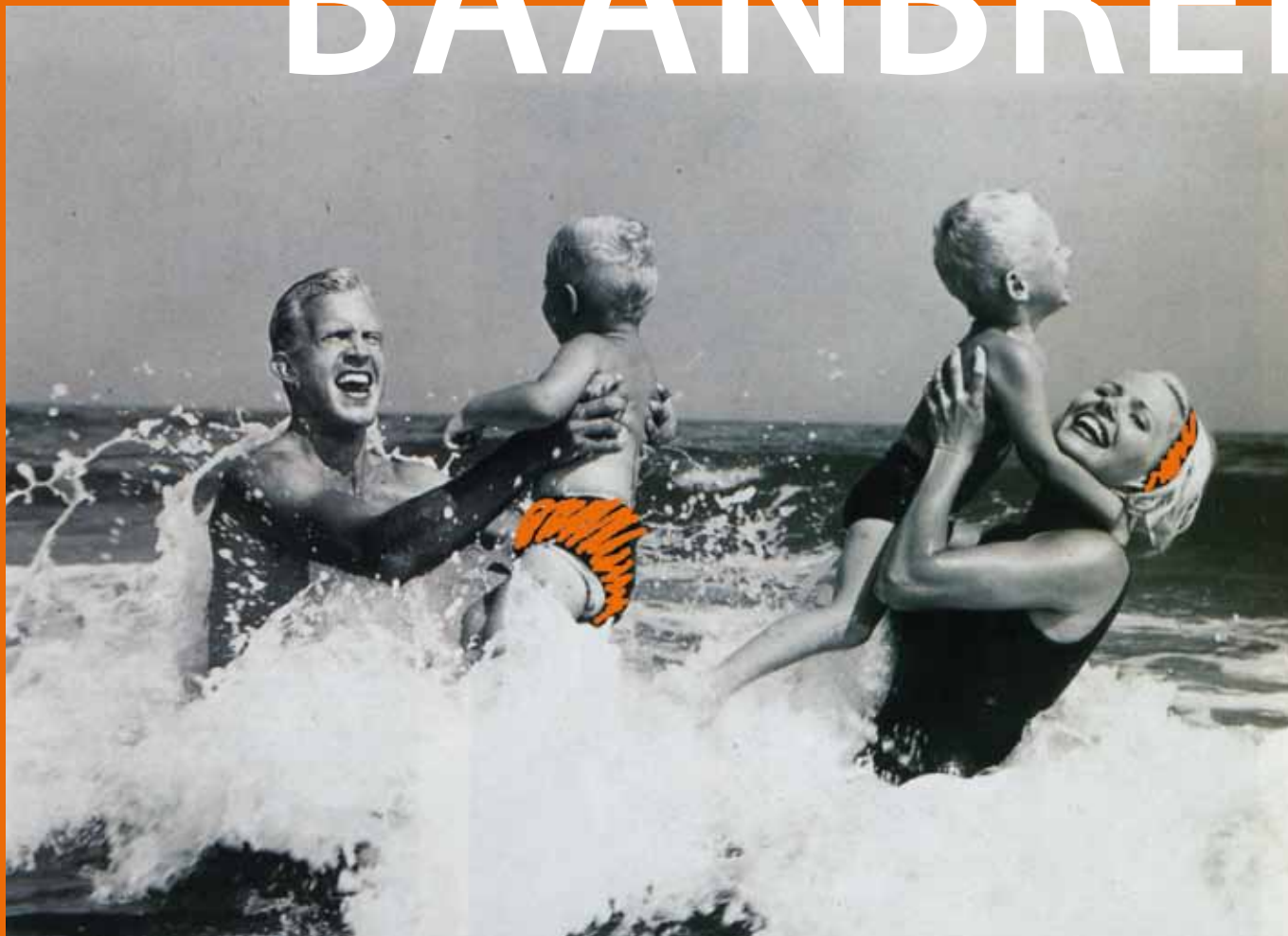
ouders Zijn van mening dat verantwoordelijkheid bij ouders ligt, maar dat gemeenten een faciliterende taak hebben en moeten zorgen voor randvoorwaarden.

Krachtenveld van zwemvaardigheid

In dit schematische overzicht van het krachtenveld van zwemvaardigheid hebben wij belangrijke rollen, taken en verantwoordelijkheden van de diverse stakeholders opgenomen. Hieruit blijkt dat de betrokken partijen elkaar nodig hebben en dat iedere stakeholder verantwoordelijkheden heeft. Als alle betrokken partijen op een proactieve manier hun expertise en inspanningen op elkaar afstemmen, zal dit een gunstig effect hebben op de ontwikkeling van zwemvaardigheid. Wij doen dan ook een dringend pleidooi voor een krachtige ketenaanpak.

BAANBREKEND

'Enquête over zwemvaardigheid onder gemeenten en zwembaden'

In 2008 hield VSG een enquête onder gemeenten en zwembaden over zwemvaardigheidsbeleid en de daartoe ingezette middelen. Daarbij baseerde VSG zich op het eindrapport van de Stimuleringsregeling 2002-2005, *'Het hoofd boven water'*. Met de enquête wilde VSG onderzoeken in hoeverre de aanbevelingen uit dit rapport geland zijn bij de betrokken stakeholders. Dit bleek tegen te vallen.

Schoolzwemmen

Binnen het zwemvaardigheidsbeleid en het daaruit voortvloeiende lesaanbod hebben de laatste decennia verschillende verschuivingen plaatsgevonden. Schoolzwemmen is al lang niet meer in alle gemeenten een vanzelfsprekendheid. Een landelijke verplichting voor gemeenten om schoolzwemmen aan te bieden is enerzijds moeilijk (financieel) haalbaar en anderzijds niet noodzakelijk gezien de hoge mate van zwemvaardigheid van jonge kinderen in veel gemeenten. De overgrote meerderheid, zeker van de autochtone kinderen, volgt particuliere lessen en behaalt zo een diploma. Toch zijn juist bepaalde groepen kinderen extra afhankelijk van het schoolzwemaanbod, waardoor een algehele afschaffing ook geen optie is. Dat zou alleen maar leiden tot nog langere wachtlijsten voor het particuliere zwemonderwijs en grotere risico's voor kinderen uit de risicogroepen. Een heroverweging en differentiatie van zwemvaardigheidsbeleid lijkt dus gewenst.

Vangnetten

Tijdens de Stimuleringsregeling 2002-2005 hebben de meeste (van de 35) vangnetgemeenten het schoolzwemaanbod aangepast. Meestal is hierbij het aanbod geïntensiveerd qua frequentie, tijd en differentiatie. In sommige gemeenten zijn schoolzwemvangnetten geïntroduceerd. Deze schoolzwemvangnetten kwamen voor in de vorm van voorvangnetten, beoogd om kinderen watervrij te maken en om het instroomniveau te verbeteren. De navangnetten zijn bedoeld om kinderen die tijdens het basis schoolzwemprogramma nog geen diploma hebben behaald, hiervoor alsnog, tijdens schooltijd, de mogelijkheid te bieden. Een aantal gemeenten heeft ook buiten school vangnetregelingen opgezet, meestal met het doel kinderen te laten doorstromen naar de particuliere zwemlessen. Uit een vergelijking tussen gemeenten die aan de vangnetregeling hebben meegedaan en overige gemeenten, blijkt dat de gemeentelijke ondersteuning wel degelijk heeft geleid tot een forse toename van de zwemvaardigheid onder allochtone scholieren. Een argument voor alle overblijvende gemeenten om zulke regelingen een kans te geven.

Gymles in het water

Sport en beweging worden als onmisbaar onderdeel van het basisonderwijs gezien voor de persoonlijke ontplooiing en de maatschappelijke toerusting van leerlingen. VSG zou vanuit die invalshoek willen pleiten voor een wettelijke verankering van het zogenaamde 'natte bewegingsonderwijs'. Wanneer zwemmen als een verplicht element van het bewegingsonderwijs wordt vastgelegd in de Wet op het Basisonderwijs, dan leidt dit ook tot een andere bekostigings-systematiek. Als vervolgens de financiële middelen voor schoolzwemmen achterblijven wegens bezuinigingsrondes of andere politieke prioriteiten, kan men overwegen om het beleid op lokaal niveau te differentiëren. Scholen met relatief grote aantallen leerlingen uit sociaal-culturele en/of sociaal-economisch zwakke gezinnen kunnen dan een beroep doen op extra middelen, bijvoorbeeld uit de budgetten voor het onderwijsvoorrangbeleid en de sociale vernieuwing.

Combinatiefuncties

In 2007 is op landelijk niveau de 'Impuls brede scholen, sport en cultuur' ondertekend. De Impuls is bedoeld om het aantal brede scholen met sport- en culturaanbod uit te breiden. Daarnaast worden verenigingen versterkt met het oog op hun maatschappelijke functie. Dit gebeurt onder meer door de aanstelling van combinatiefunctionarissen, die deels in het onderwijs, deels bij de verenigingen of in de wijk werkzaam zijn. Met hun inzet wordt het mogelijk om nieuwe samenwerkingsverbanden tussen school, zwemvereniging en zwembad gestalte te geven. Er zijn verschillende manieren waarop de combinatiefuncties kunnen bijdragen:

- Sport-Na-School, waarbij zwemvaardigheid wordt aangeboden door de school in samenwerking met een zwemvereniging.
- Ondersteuning Sport- en Bewegingsonderwijs, waarbij de combinatiefunctionaris met zijn professionele begeleiding de verbinding legt tussen het basis-onderwijs en de sportvereniging.
- Zwemlessen/zwemactiviteiten in samenwerking met plaatselijke zwemvereniging en buitenschoolse opvang.

Voor meer informatie: www.combinatiefuncties.nl

Buitenschoolse activiteiten

Nu steeds meer ouders werken, neemt de behoefte aan nieuwe oplossingen voor kinderopvang toe. Deze worden gevonden in de naschoolse opvang (NSO), maar ook buitenschoolse opvang (BSO) door scholen of op vrijwillige basis via Buurt Onderwijs en Sport (BOS). Kinderopvang-organisaties en zwemverenigingen hebben overtuigend laten zien dat zij, samen met scholen en zwembaden, een belangrijke rol kunnen spelen voor zwemvaardigheid. In verschillende pilots ontwikkelden zij een buiten- en naschools aanbod dat als een volwaardige aanvulling op de bestaande vangnetten kan dienen. Ook hier zijn creativiteit en samenwerking de sleutelwoorden.

'Handboek Zwemmen in BSO'

Het Sportiom is een multifunctioneel sportcentrum in 's-Hertogenbosch. Al in 2005 werd hier een samenwerking met een plaatselijk kinderopvangbedrijf opgestart om zwemlessen op te nemen in het BSO-aanbod. Praktische zaken als vervoerscapaciteit, inroostering of facturering moesten geregeld worden, maar ook meer inhoudelijke keuzes als de pedagogische visie en natuurlijk het veiligheidsprotocol. Het resultaat is een handboek, waarmee anderen hun voordeel kunnen doen.

'Samenwerking in beeld'

In de gemeente Tilburg is een pilot afgerond waarin werd onderzocht hoe (school)zwemlessen en zwemactiviteiten onderdeel kunnen uitmaken van de Brede Schoolontwikkeling, naschoolse sport en/of de BOS-driehoek. De ervaringen van alle deelnemende partijen zijn ook in filmpjes gevat. De directeur van het zwembad, de kinderen, een ouder, een vrijwilliger, een stagiair: zij komen allemaal aan het woord. De pilot schetst een win-win-situatie met direct toepasbare tips voor alle partijen.

'Fun en Veilig'

Zwemles tijdens de buitenschoolse opvang (een initiatief van Sport-spectrum, de zwemvereniging en de kinderopvangorganisatie) blijkt in Alphen aan den Rijn een groot succes. Kinderen zonder diploma worden in BSO-tijd opgeleid tot diploma A. De anderen kunnen kennismaken met verschillende onderdelen van de zwemsport als waterpolo, schoonspringen, snorkelen of wedstrijdzwemmen. Deze pilot kreeg veel aandacht in de media, ook vanwege de uitermate enthousiaste reacties van de kinderen.

Stilstand of bewegen?

Het is helaas een feit dat een groot deel van de jeugd in Nederland te weinig beweegt, met nadelige gevolgen voor de gezondheid. Vanuit de overheid zijn er al veel initiatieven in gang gezet om hierin verandering te brengen, vaak in samenwerking met scholen en sportverenigingen. Zwemvaardigheid zou daarvan een integraal onderdeel moeten uitmaken.

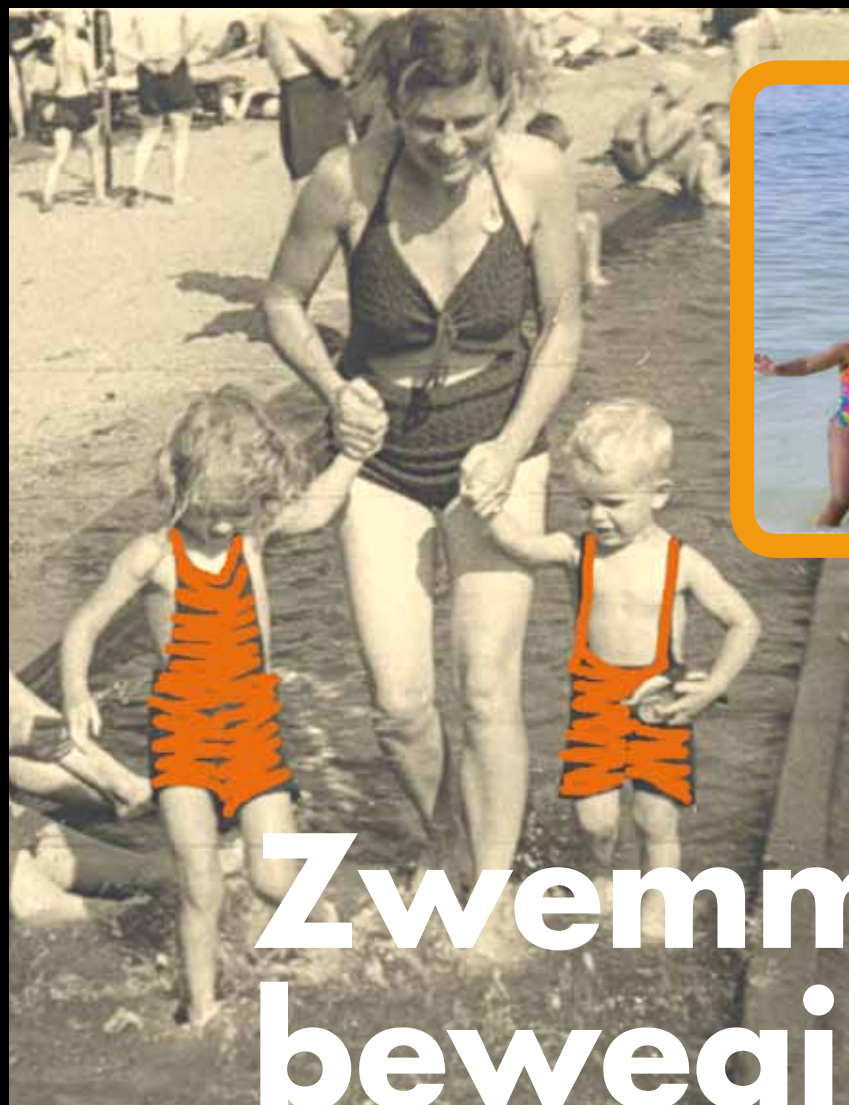
De jeugdgezondheidszorg (JGZ) wordt tot nu toe nog niet veel betrokken bij deze beleidsmaatregelen en dat is een gemiste kans. De JGZ is immers verantwoordelijk voor het volgen van de motorische ontwikkeling van kinderen en het vroegtijdig signaleren van overgewicht. Wanneer de JGZ-organisaties vanuit die verantwoordelijkheid eerder aansluiten bij bestaande, lokale initiatieven, kunnen nieuwe vormen van samenwerking en financiering tot stand komen. Stimuleren van sport en bewegen is een belangrijk speerpunt van zowel landelijk, regionaal als lokaal beleid.

Conclusies

- Een ketenaanpak, gebaseerd op de samenwerking en de gedeelde verantwoordelijkheid tussen ouders, gemeenten, scholen en zwembaden, is de beste garantie voor een succesvol zwemvaardigheidsbeleid.
- Zwemvaardigheidsbeleid is lokaal beleid, gevormd door min of meer autonome partijen. Die moeten creatief zijn in het aanwenden van instrumenten en regelingen, afhankelijk van de lokale situatie.
- Door de opname van zwemvaardigheid in het bewegingsonderwijs, kunnen we de wettelijke basis voor zwemvaardigheid verstevigen en nieuwe financiële middelen vrijmaken.
- Schoolzwemmen en vangnetten zijn van positieve invloed geweest op de zwemvaardigheid van allochtone kinderen. Differentiatie van beleid en middelen kan een manier zijn om deze instrumenten beschikbaar te maken én houden voor de omschreven risicogroepen.
- Verenigingen en kinderopvangorganisaties kunnen met elkaar een goede buiten- en naschoolse aanvulling vormen op bestaande schoolzwem- en vangnetoplossingen.
- Een nauwere samenwerking met de jeugdgezondheidszorg is niet alleen logisch vanwege de gedeelde verantwoordelijkheid voor een gezonde ontwikkeling van kinderen, maar ook gewenst vanwege aanvullende vormen van samenwerking en financiering.

BEWEGEN

Zwemmen in beweging

Argumenten en instrumenten voor verandering

'Deksels & Drommels'

In de gemeente Den Haag is de video 'Deksels & Drommels' ontwikkeld voor allochtone ouders en kinderen. In korte filmfragmenten worden risicosituaties, maar ook het positieve belang van zwemvaardigheid in beeld gebracht. Deze wordt door de meeste moeders zeer positief ontvangen, vooral wanneer zij het Nederlands niet zo goed beheersen. Het materiaal kan ook op voorlichtingsavonden worden vertoond, bijvoorbeeld tijdens ouderavonden op scholen.

5

Wegen naar Rome

In Nederland zijn er verschillende mogelijkheden om kinderen een zwemdiploma te laten behalen. Zo bieden over het algemeen alle gemeentelijke zwembaden zelf zwemlessen aan, evenals de geprivatiseerde zwembaden. Ook zijn er particuliere zwemscholen die badwater huren van zwembaden en daar dan zwemlessen verzorgen. Tot slot bieden ook zwemverenigingen en reddingsbrigades opleidingen aan voor het elementair zwemmen. De kosten, lesmethoden en lestijden kunnen per aanbieder sterk variëren, maar bijna alle aanbieders leiden op tot het Zwem-ABC-diploma, dat uitgegeven wordt door het Nationaal Platform Zwembaden | NRZ.

Hoewel er dus vele wegen zijn die naar Rome leiden, ondervindt een kleine minderheid van de kinderen toch teveel obstakels om de reis te ondernemen, met alle risico's en beperkingen vandien. In dit hoofdstuk doen we aanbevelingen om de voorlichting aan deze groepen te verbeteren.

Onduidelijk ABC

Landelijke richtlijnen gaan er vanuit dat kinderen voldoende zwemvaardig en -veilig zijn wanneer ze het gehele Zwem-ABC hebben gehaald. Na zwemdiploma A beschikken kinderen over een minimum niveau van zelfredzaamheid. Zwemdiploma B is een volgende tussenstap, maar wie zwemdiploma C op zak heeft, is pas echt zwemvaardig en zwemveilig te noemen.

Dit uitgangspunt wordt echter lang niet door iedereen gedeeld. Zowel door de geïnterviewde ouders, als door de landelijke bevolking, wordt minder prioriteit gelegd bij het C-diploma (16%) dan bij het A- en B-diploma (resp. 28% en 53%). Meer duidelijkheid en overeenstemming hierover is dus gewenst, zodat de voorlichting daarop aangepast kan worden.

Mede op basis van rapporten van het 10-puntenplan is een forumdiscussie georganiseerd, waarin de uitkomsten van een aantal deelonderzoeken zijn besproken. De bevindingen en conclusies van het forum zijn verzameld en worden uitgewerkt tot een plan van aanpak, waarmee het zwemonderwijs in Nederland verder ontwikkeld en verbeterd kan worden.

Doelgroepenbereik

Na de Stimuleringsregeling 2002 - 2005 werd geadviseerd om de voorlichting vooral te richten op de ouders van niet-

zwemvaardige kinderen. Er is geen onderzoek gedaan naar de invloed van voorlichting op de bewustwording bij deze ouders, maar er zijn wel aanwijzingen die de betrokken partijen ter harte kunnen nemen:

- Deze doelgroep blijkt lastig te bereiken met traditionele vormen van voorlichting, zoals folders, websites, nieuwsbrieven en posters. Mond-tot-mondreclame en via-via-communicatie (bijvoorbeeld via intermediaire kanalen als de moskee, de school of de belangenorganisatie) werken zeker in allochtone gemeenschappen beter.
- Algemeen voorlichtingsmateriaal bereikt deze doelgroepen slecht. Materiaal dat is toegespitst op de doelgroep en dat rekening houdt met haar specifieke achtergronden, zou beter zijn.
- Bij voorlichting speelt de taalbarrière een rol, visuele communicatie heeft daarom vaak meer effect.
- In de ontwikkelde materialen staat vaak het gevaar van de verdrinkingsdood voorop. Veel minder aandacht wordt besteed aan de verantwoordelijkheid van ouders om hun kinderen te laten meedoen aan de samenleving, laat staan aan het plezier dat hun kinderen aan de bewegingscultuur kunnen ontleenen. Deze bredere insteek zou ouders meer kunnen aanspreken.

Willen en kunnen

Zoals gezegd geven ouders aan het wel belangrijk te vinden dat hun kind leert zwemmen, maar ondervinden zij belemmeringen om aan dat voornemen ook daadwerkelijk invulling te geven. Financiële middelen zijn daarbij lang niet altijd bepalend. In sommige sociaal-culturele groepen wordt zwemmen bijvoorbeeld nog meer als een luxe dan als een noodzaak gezien. Er is verwarring over wie verantwoordelijk is en over de criteria die aan zwemvaardigheid worden verbonden.

Ouders die wel in zwemlessen willen voorzien, lopen tegen wachtlijsten aan. Binnen veel allochtone gezinnen zijn ouders daarnaast weinig bekend met water en zwemmen en soms zelfs bang. Dit belemmert het spelenderwijs in aanraking komen met water, en uiteindelijk dus ook de zwemvaardigheid. Door goede voorlichting en een gericht aanbod voor ouders én kind kan een deel van deze bezwaren worden ondervangen.

'Analyse van methodieken: het effect van groepsgrootte op de lesduur'

Arno Jonkers en Thamar Henneken, i.o.v. VSG, 2009

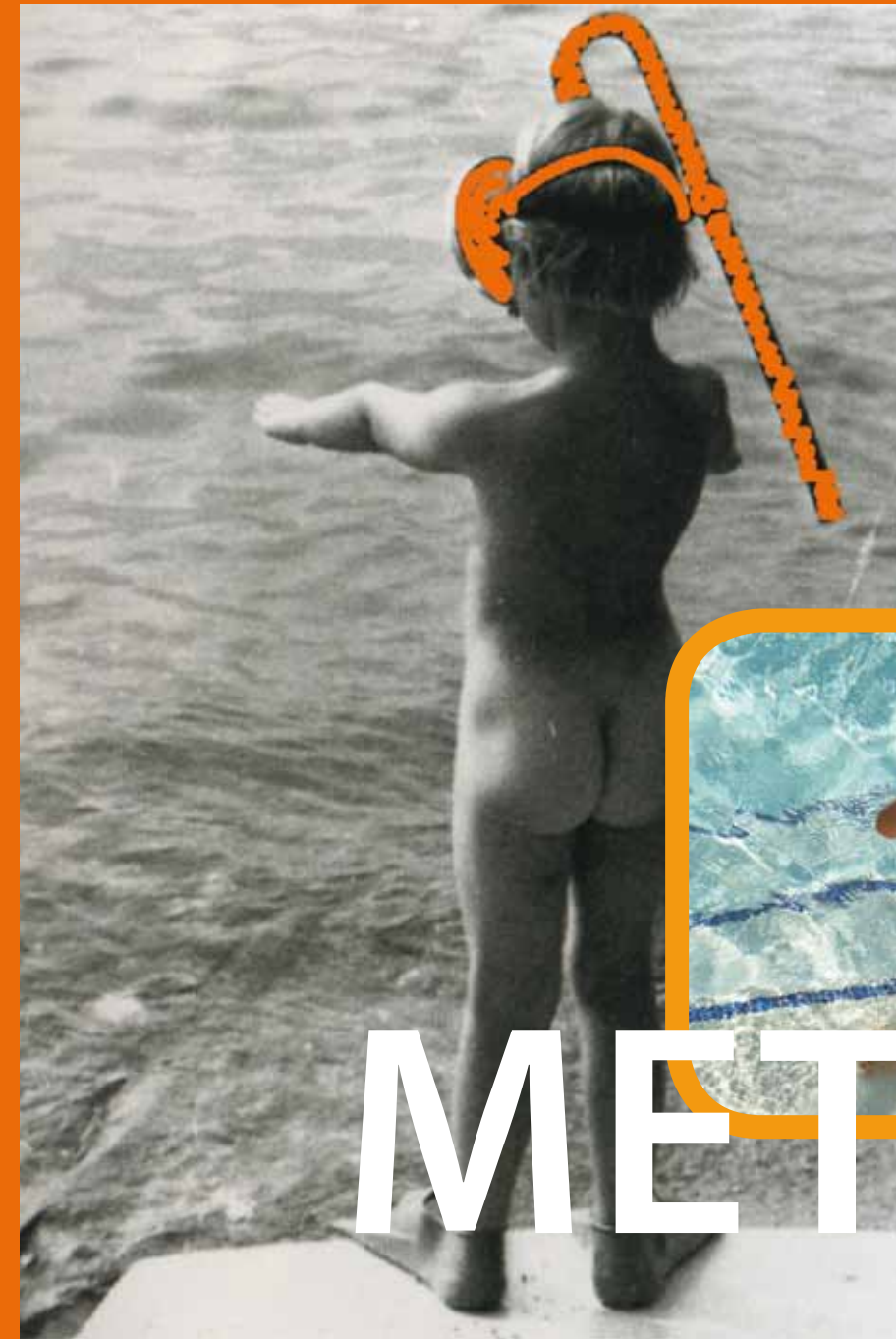
Dit deelonderzoek is een mooi voorbeeld van een poging om aannames te staven dan wel te weerleggen aan de hand van feiten. Negen zwembaden werkten mee aan deze pilot, waarbij per zwembad twee zwemonderwijzers ieder drie groepen onder hun hoede kregen van respectievelijk 6, 9 en 12 kinderen. Vervolgens werd de voortgang gemonitord en de eventuele verschillen blootgelegd.

Conclusies

- De voorlichting over zwemvaardigheid kan beter worden afgestemd op de verschillende doelgroepen door meer gerichte, visuele communicatie, meer gebruik van mondelinge en intermediaire kanalen en meer nadruk op de toegevoegde waarde van deelname aan de bewegingscultuur.
- Er moet meer duidelijkheid komen over de verantwoordelijkheid voor en de inhoud (Zwem-ABC) van zwemvaardigheid.
- Zwemvaardigheid is ook een integratievraagstuk. Hoe beter de sociaal-economische positie van de ouders, hoe beter de zwemvaardigheid van de kinderen.
- Er zijn meer feitelijke argumenten nodig waarmee de verschillende stakeholders overtuigd kunnen worden van het belang van zwemvaardigheidsbeleid.

Metten, kennis, cijfers

Het beste argument om de verschillende stakeholders te overtuigen, is natuurlijk nog meer harde gegevens. Geen beter argument dan veelzeggende percentages. Vandaar dat in deze toolkit nadrukkelijk een oproep wordt gedaan om ideeën en vermoedens te onderbouwen met feiten. Of het nu om het meten en registreren van zwemvaardigheid gaat, om de beste instructiemethoden of de meest effectieve vangnetconstructie: de oproep wordt beter ontvangen wanneer zij vergezeld gaat van bewijskracht. In het volgende hoofdstuk geven we de producten van het 10-puntenplan weer, zodat zij beleidsmakers en andere stakeholders kunnen inspireren tot het ontwikkelen van een realistische visie op de lokale situatie.

6

In deze toolkit hebben we op hoofdlijnen aanbevelingen gedaan voor een verdere verbetering van zwemvaardigheid in Nederland. Wij hebben de verschillende stimuleringsmaatregelen van de afgelopen jaren nauwkeurig gevolgd en geanalyseerd. Op de website www.nederlandzwemt.nl kunt u terecht voor een uitgebreide toelichting en verdieping van de daaruit voortgekomen resultaten.

Die producten willen wij niet alleen met u delen; wij willen er ook voor zorgen dat hun toegevoegde waarde in de toekomst wordt geconsolideerd. Daarom nodigt VSG u uit om de website te bezoeken en de verzamelde kennis en producten te gebruiken om ook in uw gemeente gestalte te geven aan een effectief en gedragen zwemvaardigheidsbeleid. Wij hopen dat deze toolkit fungeert als een startpunt voor een nieuwe beslissende fase in de ontwikkeling van zwemvaardigheid in Nederland. Een fase waarin ook die laatste kinderen en ouders over de streep worden getrokken om in het water te leren, te spelen, te genieten en overeind te blijven.

Productenoverzicht

Onderzoeksresultaten

- 'Borstkrabbel leren is leuk!' – Een onderzoek naar de beleving van de zwemlessen onder ouders en kinderen
- 'Ik wil wel dat mijn kind leert zwemmen' – Een onderzoek naar de factoren die de zwemvaardigheid beïnvloeden en de rol van allochtone ouders
- 'Leren zwemmen...' Een taak van het onderwijs? Gemeenten? BSO's? Of toch van de ouders? – Een onderzoek om het draagvlak bij onderwijs, gemeenten en BSO's voor zwemvaardigheid te meten
- Resultaten enquête 'Witte vlekken', een enquête van VSG onder gemeenten en zwembaden over zwemvaardigheidsbeleid en de daartoe ingezette middelen
- 'Schoolzwemmen ter discussie' – Een onderzoek naar de meerwaarde van schoolzwemmen en vangnetregelingen
- 'Wie zwemt er tegenwoordig?' – Een beschrijving van actueel zwemgedrag en de attitude over zwemmen

Pilots

- Resultaten en opzet van de pilot onderzoek groepsgrootte op effectiviteit – Wat is het effect van de groepsgrootte op de effectiviteit van zwemlessen? In deze pilot zijn op negen zwemlocaties twee zwemonderwijzers gestart met drie beginnersgroepen, variërend in grootte (6, 9 en 12 kinderen).
- Resultaten en opzet van drie pilots:
 - Integreren (school) zwemlessen in BS en/of BOS
 - Integreren (school)zwemlessen in buitenschoolse opvang
 - Integreren (school)zwemlessen in naschoolse opvang

Voorlichtingsmateriaal

- Beslisboom (school)zwemlessen, waarmee de gebruiker de lokale situatie scherp in beeld kan krijgen
- Dekfels & Drommels (zeven films, stripboek, folder, campagneaffiche)
- Overzicht taken en rollen stakeholders
- Spraakwater nieuwsbrieven
- Websites www.zwemvaardigheid.nl en www.nederlandzwemt.nl

Klaar voor gebruik

Overzicht van resultaten

7

Lokale situatie in beeld

Met deze beslisboom kan de lokale situatie rondom zwemvaardigheid snel en duidelijk in beeld worden gebracht. Het uitgangspunt is dat alle kinderen het A-diploma behalen binnen de basisschoolperiode. Door de verschillende stappen te doorlopen, krijgen de betrokken stakeholders inzicht in de bestaande regelingen voor (school)zwemmen, registratie en vangnetconstructies. Tegelijkertijd worden eventuele hiaten blootgelegd en geeft de beslisboom oplossingen en alternatieven om deze hiaten te dichten.

Op www.nederlandzwemt.nl is een uitgebreide versie van de beslisboom opgenomen, waar u stap voor stap doorheen wordt geleid. De opties die op deze pagina zijn weergegeven, zijn daar voorzien van een uitgebreide toelichting. Er is aandacht voor de verschillende rollen, belangen en verantwoordelijkheden van de betrokken stakeholders, zodat de samenwerking wint aan kracht en effectiviteit. Kortom, een pragmatisch en verhelderend instrument, waarmee u direct aan de slag kunt in uw eigen gemeente, school of zwembad.

Beslisboom

ONDERWIJS

GEMEENTEN

ZWEM(LES)AANBIEDERS

Samenvatting en conclusies

8

Wanneer alle kinderen de basisschool zwemvaardig verlaten, heeft het 10-puntenplan zijn einddoel bereikt. Dat is een ambitieuze doelstelling die wellicht op korte termijn onhaalbaar blijkt, maar die we veel dichterbij kunnen benaderen dan nu het geval is. De aanbevelingen, producten en onderzoeksresultaten op www.nederlandzwemt.nl ondersteunen de betrokken partijen daarin. Deze instrumenten kunnen op lokaal niveau worden ingezet en geven inzicht in het zwemvaardigheidsniveau van kinderen op 12-jarige leeftijd. Inzichten die, in combinatie met direct toepasbare tools, de basis vormen voor een nieuw en effectief zwemvaardigheidsbeleid.

Een toolkit vol conclusies

- Zwemvaardigheid maakt onderdeel uit van een volledige fysieke ontplooiing van ieder kind. Het is een essentiële voorwaarde om mee te kunnen doen aan de (bewegings)cultuur die Nederland eigen is. Het beleid en de bijbehorende financiële ondersteuning moeten daarom in een breder kader worden gezien, waarbij ook participatie, welzijn, jeugdzorg en stedelijke vernieuwing worden betrokken.
- Een centrale meting en registratie van zwemvaardigheid is een logisch uitgangspunt om het daadwerkelijke zwemvaardigheidsniveau van alle kinderen in Nederland te beoordelen. Tevens kunnen zo de knelpunten en 'probleemgebieden' uitgelicht worden, die de grootste impuls vereisen voor zwemvaardigheid. Voordeel is dat de uitkomsten van het meetmoment direct kunnen worden ingezet voor concreet beleid.

- Zwemvaardigheidsbeleid is lokaal beleid, waarin autonome partijen (gemeenten, scholen, sportverenigingen, BSO's) hun eigen keuzes maken en zich daarin ook laten leiden door de lokale situatie. Met behulp van de beslisboom kunnen de betrokken partijen hun specifieke lokale situatie scherp in beeld krijgen en de mogelijkheden zien waarop kinderen in hun gemeente zwemvaardig kunnen worden.
- Samenwerking tussen stakeholders is een eerste voorwaarde voor een effectief zwemvaardigheidsbeleid (veiligheid, verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid). Een goed doordachte ketenaanpak van overheid, onderwijs en zwembaden geeft de meeste kans op succes. Zeker wanneer dit beleid wordt aangevuld met andere stakeholders zoals kinderopvangorganisaties, verenigingen en de jeugdgezondheidszorg.
- Het opzetten van een registratiesysteem is hierbij belangrijk. We sluiten hierbij aan bij bestaande registratiesystemen, maar streven uiteindelijk naar een breder leerlingvolgsysteem voor bewegingsonderwijs dat aan de basis staat van een gezonde en sportieve leefstijl van de basisschoolleerlingen.
- Schoolzwemmen en andere vangnetregelingen blijken zeer effectief voor de zwemvaardigheid van kinderen uit risicogroepen (allochtone afkomst, lage sociaal-economische positie, stedelijke gebieden). Een betere ondersteuning van de ouders van deze kinderen is dan wel nodig, evenals een gerichte voorlichting.
- Onderzoeksgegevens kunnen argumenten aandragen om meer werk te maken van zwemvaardigheid, bijvoorbeeld omdat belemmeringen of tekorten worden gesignaleerd of omdat de maatschappelijke waarde aantoonbaar wordt gemaakt.

Hoe nu verder?

Denk aan het terugdringen van het verdrinkingsgevaar en van obesitas, maar ook aan blessurevrij sporten, een leven lang actief bewegen en optimaal gebruikmaken van openbare ruimten.

- Op www.nederlandzwemt.nl onderbouwen de onderzoeken en best practices het maatschappelijk belang van zwemvaardigheid. Vanuit uiteenlopende invalshoeken wordt duidelijk gemaakt hoe investeringen in zwemvaardigheid een algemeen maatschappelijk nut dienen.
- Bij knelpunten is het zoeken naar andere organisatievormen en andere manieren om kinderen zwemvaardig te maken.
- Om een integrale aanpak van de uit het onderzoek voortgekomen knelpunten mogelijk te maken, zou de totstandkoming van een onderwijspakket interessant kunnen zijn. In het lespakket kunnen onderwerpen als verdrinkingsveiligheid, verantwoord watergebruik, hygiëne, de noodzaak van bewegen en gezondheid aan de orde gesteld worden. Impliciet kan in het ondersteunende materiaal voor de leerkracht gewezen worden op de mogelijkheden om samen met de gemeente en de zwemlesaanbieder te zoeken naar een zo optimaal mogelijk zwemveiligheidsbeleid.

Aspecten als buitenschoolse opvang, samenwerking met de zwemvereniging en een veiligheidstoets op locatie zijn reële mogelijkheden die in het lespakket opgenomen kunnen worden. Via de zogenaamde beslisboom (zie pagina 34) kunnen binnen de driehoek gemeente, onderwijs en zwemlesaanbieder de beste mogelijkheden voor het opzetten van een vangnet zwemvaardigheid worden bepaald.

Het pakket heeft als voordeel dat het aangepast kan worden aan de lokale situatie. Een school dicht bij zee schenkt bijvoorbeeld meer aandacht aan de specifieke gevaren. Een school met veel allochtone kinderen wijst misschien juist op het belang van meedoen in de samenleving.

colofon

Productie: Creatieve Geesten
Concept en Vormgeving: Harold Simonis
Tekst: Esther Daniëls
Fotografie: Vintage, Youdid, Familie Naarding,
Familie Van den Beld, NPZ I NRZ
Druk: Okay Color

Vereniging Sport en Gemeenten

Pastoor Bruggemanlaan 33
Postbus 103
6860 AC Oosterbeek

Telefoon:
026 339 64 10

E-mail
info@sportengemeenten.nl

Internet
www.sportengemeenten.nl

Vereniging
Sport en Gemeenten

